

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТРАНСПОРТУ
Кафедра управління державними і корпоративними фінансами

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійного вивчення дисципліни

«ФІНАНСИ»

Харків - 2015

Методичні вказівки розглянуто і рекомендовано до друку на засіданні кафедри управління державними і корпоративними фінансами 3 лютого 2015 р., протокол № 8.

Розроблено на підставі та відповідно до освітньо-кваліфікаційних характеристик освітньо-професійних програм бакалаврів за спеціальностями ОіА, ЕП, М, МО, МЗЕД. Призначено для студентів усіх форм навчання та слухачів ІППК УкрДАЗТ.

Укладач

доц. К.А. Карачарова

Рецензент

доц. О.О. Коковіхіна

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійного вивчення дисципліни

«ФІНАНСИ»

Відповідальний за випуск Карачарова К.А.

Редактор Еткало О.О.

Підписано до друку 06.04.15 р.

Формат паперу 60x84 1/16. Папір писальний.

Умовн.-друк.арк. 1,0. Тираж 50. Замовлення №

Видавець та виготовлювач Українська державна академія залізничного транспорту,

61050, Харків-50, майдан Фейербаха, 7.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2874 від 12.06.2007 р.

ЗМІСТ

1 Загальна характеристика дисципліни.....	4
2 Мета і завдання дисципліни.....	5
3 Розгорнута навчальна програма дисципліни.....	6
4 Програмні запитання до іспиту з дисципліни «Фінанси».....	14
5 Методичні вказівки до самостійної роботи студентів.....	23
6 Список літератури.....	26

1 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Теоретичний курс «Фінанси» є однією з базових економічних дисциплін.

В умовах ринкових відносин фінанси використовуються державою як ефективний регулятор усіх сфер економічного життя суспільства. Практично всі економічні інструменти господарювання (ціноутворення, оплата праці, комерційні розрахунки, інвестиційна діяльність, кредитування, бухгалтерський облік тощо) пов'язані з фінансами. Тому курс «Фінанси» має міжгалузевий характер.

Засвоєння теоретичних засад фінансових відносин створює ту основу, на якій базується вивчення прикладних фінансових дисциплін, що розкривають конкретні питання організації фінансів у різних ланках фінансової системи.

Знання цих питань необхідні майбутньому спеціалісту, щоб об'єктивно оцінювати економічні процеси, які відбуваються у суспільстві, розуміти сутність і тенденції розвитку фінансових відносин та їх особливості у сфері державних фінансів і фінансів господарських одиниць, уміти розробляти й вирішувати актуальні питання теорії і практики розбудови фінансової політики держави.

Вивчення теоретичних основ фінансових відносин дає змогу досить швидко опанувати зміни, які відбуваються у фінансовій практиці.

Програма курсу передбачає послідовне вивчення теоретичних основ функціонування фінансів в умовах ринку, принципів і конкретних форм організації фінансових відносин у різних сферах життєдіяльності суспільства, теоретичне обґрунтування практики функціонування фінансового механізму у процесі формування та використання централізованих і децентралізованих фондів фінансових ресурсів суспільного призначення.

В освоєнні вузівських навчально-програмних матеріалів циклу фінансових дисциплін, у тому числі і теоретичного курсу «Фінанси», надзвичайно важливу роль відіграє не тільки активна участь студентів на лекційних, семінарських і практичних заняттях, а й їх самотійна робота. Тільки реальне поєднання всіх

форм вузівського навчального процесу дасть змогу забезпечити підготовку висококваліфікованих спеціалістів у галузі фінансів, здатних ефективно працювати в умовах ринкової економіки.

Для засвоєння теоретичних засад фінансових відносин важливе значення має самостійна робота студентів, на що спрямована підготовлена програма, контрольні-навчальні тести, програмні запитання до іспиту, тематика контрольних робіт та методичні вказівки щодо їх виконання і до самостійної роботи студентів.

2 МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Фінанси» має на меті надання знань з теорії і практики, які висвітлюють сутність і форми прояву фінансів, оптимізацію фінансових відносин у суспільстві, механізм функціонування; отримання студентами базових знань з питань теорії і практики фінансових відносин суб'єктів господарювання, які розкривають сутність фінансів, склад і структуру фінансової системи, бюджетної системи; розгляд місцевих фінансів, державних цільових фондів та їх ролі у фінансовій системі.

Предметом теоретичного курсу «Фінанси» є сукупність фінансових відносин, які виражають розподіл і перерозподіл вартості валового внутрішнього продукту на макро- і мікрорівнях.

Завдання курсу — дати правильне розуміння закономірностей у сфері фінансових відносин держави, суб'єктів підприємницької діяльності та населення, розкрити шляхи використання цих закономірностей у практиці фінансової роботи; показати можливі напрями впливу фінансів на суспільний прогрес і роль фінансів в економічній перебудові суспільства на шляху розвитку ринкових відносин; визначити сукупність заходів, що забезпечують використання фінансів як одного з дійових важелів економічної політики держави.

Теоретичний курс «Фінанси» вивчається студентами після ознайомлення із такими загальнотеоретичними економічними дисциплінами, як «Основи економічної теорії», «Історія економічних учень», «Економічна історія», «Економіка

підприємства», «Гроші і кредит», «Мікроекономіка» та ін., що дає змогу закріпити вже набуті знання і поглибити професійну підготовку фахівців економічного профілю.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: яку роль виконують фінанси у системі ринкових відносин; основні категорії фінансів; форми фінансування та джерела формування фінансових ресурсів; засади формування і функціонування окремих сфер і ланок фінансової системи; сутність і функції податків та ін.

вміти: використовувати отримані знання стосовно аналізу умов закономірностей у сфері фінансових відносин держави; визначати механізм впливу податків на діяльність суб'єктів підприємницької діяльності в Україні.

З РОЗГОРНУТА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСІВ

Тема 1. Сутність фінансів, їх функції і роль

Предмет науки про фінанси. Фінанси — специфічна форма суспільних відносин. Об'єктивні передумови виникнення і розвитку фінансів. Фінанси як економічна, вартісна, розподільна, історична категорія. Специфічні ознаки фінансів, їх суспільне призначення. Фінансові ресурси як матеріальні носії фінансових відносин.

Фінансові категорії як форма наукового пізнання сутності фінансових відносин. Прості і складні фінансові категорії. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями.

Функції фінансів як виявлення суттєвих ознак, властивостей і суспільного призначення фінансів. Розподільна функція, її зміст. Об'єкти і суб'єкти розподілу і перерозподілу вартості суспільного продукту. Контрольна функція. Фінансова інформація та її роль у реалізації контрольної функції.

Взаємозв'язок розподільної і контрольної функцій. Дискусійні питання щодо функцій фінансів.

Вплив фінансів на розвиток суспільного виробництва. Фінансове забезпечення відтворювального процесу. Форми фінансового забезпечення.

Фінансове регулювання і фінансове стимулювання економічних і соціальних процесів. Підвищення ролі фінансів в умовах переходу до ринкових відносин.

Тема 2. Фінансова система

Поняття фінансової системи і теоретичні основи її побудови. Структура фінансової системи. Сфери та ланки фінансових відносин, їх характеристика. Взаємовідносини між окремими сферами та ланками фінансової системи.

Правові та організаційні основи фінансової системи. Державне регулювання фінансових відносин. Функції Президента, законодавчих і виконавчих органів державної влади щодо загального управління фінансовими потоками. Оперативне управління фінансовою системою. Управлінські функції Міністерства фінансів і його регіональних управлінь і відділів, Контрольно-ревізійної служби, Державної податкової адміністрації, Державного казначейства, Рахункової палати, Пенсійного фонду, Національного банку України, Міжбанківської валютної біржі, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Розмежування функцій між управлінськими фінансовими установами.

Роль фінансової системи держави у забезпеченні умов економічного зростання.

Тема 3. Фінансова політика і фінансовий механізм

Фінансова політика — складова економічної і соціальної політики держави. Складові фінансової політики. Завдання і принципи фінансової політики. Стратегія і тактика фінансової політики.

Фінансова політика в умовах фінансової кризи. Стабілізація фінансового стану в Україні та шляхи її забезпечення.

Фінансовий механізм як сукупність форм і методів організації фінансових відносин. Взаємодія фінансового механізму з господарським механізмом і фінансовою політикою. Складові елементи фінансового механізму.

Фінансове планування і прогнозування: суть, принципи, методи, завдання. Система фінансових планів, їх характеристика. Зведене фінансове планування. Баланс фінансових ресурсів і витрат держави.

Фінансовий контроль. Зміст фінансового контролю, його призначення. Види, форми і методи фінансового контролю. Фінансовий аудит як незалежний фінансовий контроль. Суб'єкти фінансового контролю в Україні, їх функції.

Фінансові норми і нормативи; фінансові ліміти і резерви; фінансові стимули і санкції. Їх використання для активізації економічного зростання й підвищення суспільного добробуту.

Тема 4. Фінанси господарських суб'єктів

Сутність фінансів господарських суб'єктів і принципи їх організації. Грошові надходження від діяльності підприємств, їх склад і економічна характеристика. Валовий і чистий дохід. Загальний і чистий прибуток. Класифікація доходів і видатків. Фінансові ресурси. Власні і залучені грошові кошти.

Особливості фінансів підприємств різних організаційно-правових форм. Джерела формування і напрямки використання фінансових ресурсів комерційних підприємств державної і недержавної форм власності. Взаємовідносини підприємницьких структур із бюджетом і цільовими державними фондами. Вплив галузевих факторів на організацію фінансів підприємств.

Фінанси бюджетних установ. Кошторисне фінансування, його зміст і принципи. Неприбуткова діяльність громадських формувань і добродійних фондів.

Управління процесами формування і використання фінансових ресурсів господарських суб'єктів. Розроблення балансів грошових потоків і прогнозування фінансових результатів.

Тема 5. Державні фінанси

Поняття публічного фінансового господарства і державних фінансів. Склад і структура державних фінансів, характеристика їх грошових потоків.

Державні доходи і державні витрати — основоположні категорії державних фінансів. Фінансові ресурси держави. Джерела формування державних доходів, фактори їх зростання. Державні витрати на задоволення суспільних благ і послуг.

Система державних фінансів за їх ієрархічним рівнем — загальнодержавні і місцеві фінанси.

Державні фінанси як інструмент регулювання економіки. Кейнсіанська бюджетна політика стабілізації економіки і стимулювання економічного зростання. Зміна економічних доктрин «економіки попиту» на «економіку пропонування» та її вплив на фінансові методи державного регулювання економічних процесів.

Проблеми державних фінансів у період ринкової трансформації економіки. Криза державних фінансів і шляхи фінансової стабілізації. Менеджмент державних фінансів.

Тема 6. Податки і податкова система

Сутність і функції податків. Класифікація податків, її ознаки. Види податків. Прямі податки. Непрямі податки. Елементи системи оподаткування. Теоретичні питання нарахування податків та ухилення від їх сплати.

Податкова система: поняття, основи побудови. Становлення та розвиток податкової системи України. Податковий кодекс України, його значення для формування і функціонування науково-обґрунтованої і стабільної податкової системи держави.

Тема 7. Бюджет і бюджетна система

Бюджет як економічна і правова категорія. Місце і значення бюджету в загальній системі фінансових відносин. Розподільна і контрольна функції бюджету. Бюджетний механізм фінансового регулювання і посилення його конструктивного впливу на

реалізацію стратегії економічного і соціального розвитку України.

Бюджетна система: поняття і принципи побудови. Критерії розмежування доходів і видатків між ланками бюджетної системи. Міжбюджетні відносини. Регулювання міжбюджетних відносин. Міжбюджетні трансферти. Види міжбюджетних трансфертів. Фінансові нормативи бюджетної забезпеченості та їх використання для визначення розподілу міжбюджетних трансфертів. Порядок надання міжбюджетних трансфертів.

Бюджетний процес. Поняття бюджетного процесу і його складові етапи. Організаційні засади бюджетного планування. Порядок складання, розгляду і затвердження проектів державного і місцевих бюджетів. Виконання бюджетів за доходами і видатками. Секвестр бюджету. Захищені статті видатків бюджету. Казначейська система виконання державного і місцевих бюджетів.

Бюджетні права державних органів законодавчої і виконавчої влади.

Модуль 2. ДЕРЖАВНІ ФІНАНСИ

Тема 8. Доходи і видатки державного бюджету

Економічна сутність доходів і видатків бюджету. Форми їх прояву і матеріальне втілення. Загальний і спеціальний фонди державного бюджету. Класифікація бюджетних доходів. Джерела формування бюджетних доходів. Форми і методи мобілізації грошових коштів у бюджет.

Податкові і неподаткові надходження, їх склад і структура. Офіційні трансферти.

Видатки державного бюджету, їх класифікація. Основні напрямки використання бюджетних коштів. Поточні та капітальні видатки. Витрати державного бюджету на соціальний захист населення. Склад і структура витрат державного бюджету в соціально-культурній сфері. Фінансування науки. Витрати державного бюджету на фінансову підтримку економіки. Витрати на оборону і державне управління.

Бюджетне фінансування. Форми бюджетного фінансування. Бюджетний дефіцит. Поняття і причини виникнення. Стійкий і тимчасовий бюджетний дефіцит. Методи розрахунку бюджетного дефіциту. Проблеми скорочення і можливі джерела покриття бюджетного дефіциту.

Тема 9. Місцеві фінанси

Сутність місцевих фінансів, їх склад і роль у здійсненні політики зміцнення економічної самостійності адміністративно-територіальних формувань.

Фінансові ресурси місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Склад доходів місцевих бюджетів. Закріплені доходи. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів. Загальний і спеціальний фонди місцевих бюджетів.

Видатки місцевих бюджетів. Обов'язкові видатки і видатки на реалізацію делегованих центральною владою повноважень. Соціальна напрямленість видаткової частини місцевих бюджетів. Фінансування місцевого господарства.

Бюджет розвитку місцевих бюджетів. Позички місцевим бюджетам. Обслуговування боргу місцевих рад.

Зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування в Україні.

Тема 10. Державні цільові фонди

Необхідність створення та призначення державних цільових фондів. Принципи їх організації.

Загальнодержавні соціальні фонди та їх значення для забезпечення системи соціального страхування. Пенсійний фонд. Джерела формування доходів і напрямки видатків. Управління коштами загальнодержавних цільових фондів.

Інші фонди цільового призначення в Україні. Порядок їх формування і використання.

Цільові фонди місцевих органів влади.

Тема 11. Державний кредит і державний борг

Економічна сутність державного кредиту, його роль у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави і покритті бюджетного дефіциту. Відмінність державного кредиту від банківського.

Види державного кредиту. Внутрішній і зовнішній державний кредит. Розвиток міжнародного й умовного державного кредиту.

Форми внутрішнього державного кредиту. Державні позики, їх види. Класифікація державних внутрішніх позик. Обернення частини вкладів населення у державний кредит. Залучення коштів загальнодержавного позикового фонду. Казначейські позики. Гарантовані позики як форма умовного державного кредиту.

Форми зовнішнього державного кредиту. Державні зовнішні позики. Позики міжнародних фінансових організацій. Міжурядові позики, зовнішні банківські кредити, їх значення у фінансовій підтримці України.

Державний борг. Види державного боргу. Структура державного боргу, механізм його формування. Боргова залежність держави. Її критичний рівень. Вплив державного боргу на фінансовий стан держави. Управління державним боргом і його обслуговування.

Тема 12. Страхування і страховий ринок

Економічна необхідність і роль страхування в забезпеченні безперервності суспільного виробництва. Особливості фінансових відносин у сфері страхування. Функції страхування.

Суб'єкти страхових відносин: страховик, страхувальник, застрахований отримувач.

Форми і методи страхового захисту. Система страхових фондів.

Класифікація страхування за об'єктами і за ознакою ризику. Принципи обов'язкового і добровільного страхування. Страхування майна юридичних і фізичних осіб, його види і форми.

Страховання кредитних і фінансових ризиків. Економічна необхідність, значення і види. Умови страхування кредитних і фінансових ризиків. Особисте страхування, його сутність і значення в забезпеченні соціального захисту громадян. Види особистого обов'язкового і добровільного страхування. Перестраховання. Необхідність і роль перестраховання в забезпеченні сталості страхових операцій.

Доходи і витрати страховика. Страхові платежі як основне джерело доходів страховика. Витрати на виплату страхового відшкодування і страхових сум, відрахування в запасні і резервні фонди.

Фінансові результати страхових операцій, їх рентабельність. Прибуток страхових організацій, його розподіл і використання.

Страховий ринок. Поняття страхового ринку і його організаційна структура. Учасники страхового ринку. Організаційні форми існування страхових компаній.

Державний нагляд за страховою діяльністю в Україні. Ліцензування страхової діяльності. Формування і розвиток страхового ринку в Україні.

Тема 13. Фінансовий ринок

Сутність фінансового ринку, його роль у мобілізації і розподілі фінансових ресурсів. Економічні передумови функціонування фінансового ринку в Україні. Суб'єкти фінансового ринку.

Структура фінансового ринку. Грошовий ринок. Ринок кредитних ресурсів. Фондовий ринок як найважливіший сегмент фінансового ринку. Первинний і вторинний фондові ринки, їх призначення. Біржовий і позабіржовий ринки цінних паперів.

Види цінних паперів, які можуть випускатись і обертатися в Україні. Основні характеристики цінних паперів.

Правове регулювання фондового ринку. Державний контроль за випуском і обігом цінних паперів.

Фондова біржа: правове становище, організація і порядок роботи. Функції фондової біржі. Порядок допуску цінних паперів до обігу на фондових біржах.

Ринок фінансових послуг, його роль у функціонуванні економічної системи. Види фінансових послуг. Перспективи розвитку фінансового ринку в Україні.

Тема 14. Міжнародні фінанси

Сутність, призначення і роль міжнародних фінансів. Світові фінансові потоки: валютні, кредитні, фінансові ринки. Міжнародна фінансова інтеграція та її вплив на фінансові інтереси країн і регіонів.

Фінансова діяльність міжнародних організацій. Фінанси Організації Об'єднаних Націй і Європейського Союзу.

Міжнародні фінансові інституції: Міжнародний валютний фонд, група Світового банку (Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Міжнародна асоціація розвитку, Міжнародна фінансова корпорація, Агентство з гарантування багатосторонніх інвестицій). Банк міжнародних розрахунків. Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції та розвитку. Їх завдання, сфери діяльності, формування капіталів та ресурсів.

Співпраця України з міжнародними фінансовими інституціями. Проблеми гармонізації фінансів України відповідно до критеріїв і стандартів Європейського співтовариства. Міжнародний фінансовий ринок: міжнародний ринок грошей (валютний ринок), міжнародний ринок кредитних ресурсів, міжнародний ринок цінних паперів.

4 ПРОГРАМНІ ЗАПИТАННЯ ДО ІСПИТУ З ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСИ»

Тема 1. Сутність фінансів, їх функції і роль

- 1 У чому полягає економічна сутність фінансів?
- 2 Яка об'єктивна необхідність фінансів у суспільному виробництві?
- 3 Які специфічні ознаки фінансів, їх суспільне призначення?

4 Охарактеризуйте взаємозв'язок між фінансами і грошима, яке значення для фінансових відносин має дотримання закону грошового обігу?

5 Охарактеризуйте теоретичні основи вчення про фінанси.

6 Дайте характеристику фінансових категорій як форми наукового пізнання сутності фінансових відносин.

7 Охарактеризуйте взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями (грошима, ціною, кредитом, заробітною платою).

8 Дайте характеристику функцій фінансів як виявлення їх найважливіших ознак, властивостей і суспільного призначення.

9 Охарактеризуйте форми фінансового забезпечення відтворювального процесу.

10 Охарактеризуйте роль фінансів у формуванні й розвитку ринкової економіки.

Тема 2. Фінансова система

1 Дайте визначення фінансової системи й охарактеризуйте теоретичні основи її побудови.

2 Дайте характеристику сфер та ланок фінансової системи.

3 Охарактеризуйте правову та організаційну основу фінансової системи.

4 Охарактеризуйте управлінські функції окремих органів державної влади України.

5 Розкрийте роль фінансової системи у забезпеченні умов економічного зростання.

Тема 3. Фінансова політика і фінансовий механізм

1 Охарактеризуйте сутність фінансової політики як складової економічної і соціальної політики держави.

2 Які основні загальні принципи, напрямки і завдання фінансової політики України на сучасному етапі?

3 Яке значення має фінансова політика для забезпечення фінансової стабільності у державі?

4 Дайте характеристику фінансового механізму як сукупності економіко-організаційних і правових форм і методів управління фінансовою діяльністю держави.

5 З яких складових елементів формується фінансовий механізм держави, їх характеристика?

6 Охарактеризуйте сутність фінансового планування, систему фінансових планів і основні зміни у фінансовому плануванні при переході до ринкової економіки.

7 Що таке баланс фінансових ресурсів і витрат держави і яке його призначення?

8 У чому сутність і необхідність фінансового менеджменту?

9 Охарактеризуйте управління грошовими позиками.

10 Розкрийте зміст менеджменту державних фінансів, фінансового менеджменту підприємницьких структур, податкового менеджменту.

11 Охарактеризуйте зміст і форми фінансового контролю.

12 Охарактеризуйте фінансове право як регулятор фінансових відносин.

13 Розкрийте правові засади організації фінансових відносин та охарактеризуйте розвиток фінансового законодавства в Україні у період формування ринкових відносин.

Тема 4. Фінанси господарських суб'єктів

1 Розкрийте сутність фінансів господарських суб'єктів.

2 Дайте економічну характеристику складу і класифікації грошових надходжень підприємств, поділу їх на власні і залучені.

3 Охарактеризуйте діючий порядок розподілу виручки від реалізації продукції, робіт і послуг підприємств.

4 Розкрийте економічний зміст прибутку як результату фінансово-господарської діяльності підприємства та механізм його розподілу.

5 Дайте загальну характеристику системи оподаткування підприємств. Назвіть діючі нині в Україні податкові платежі й відрахування підприємств у цільові державні фонди.

6 Охарактеризуйте сутність оборотних коштів і джерела їх формування.

7 Охарактеризуйте систему кредитування господарської діяльності.

8 Охарактеризуйте існуючий порядок фінансового забезпечення відтворення основних фондів.

9 Розкрийте зміст, мету і завдання фінансового планування на підприємстві.

10 У чому проявляється необхідність і значення оцінки фінансового стану підприємств, її показники й методи визначення?

11 Дайте характеристику фінансових відносин суб'єктів господарювання різних форм власності.

12 У чому полягає зміст фінансових відносин приватизації державних підприємств?

Тема 5. Державні фінанси

1 Що розуміється під поняттям публічного фінансового господарства і державних фінансів?

2 Охарактеризуйте склад і структуру державних фінансів, грошових потоків.

3 Дайте характеристику державних доходів і державних витрат як основоположних категорій державних фінансів.

4 Дайте характеристику сутності фінансових ресурсів, їх структури.

5 Назвіть склад і джерела формування централізованих і децентралізованих фінансових ресурсів загальнодержавного й місцевого значення.

6 Охарактеризуйте державні фінанси як інструмент регулювання економіки.

7 У чому сутність кейнсіанської бюджетної політики стабілізації економіки і стимулювання економічного зростання?

8 Охарактеризуйте проблеми державних фінансів у період трансформації економіки.

9 У чому виявляється сутність кризи державних фінансів і шляхи фінансової стабілізації?

Тема 6. Податки і податкова система

1 У чому полягає об'єктивна необхідність податків, їх соціально-економічна сутність і функції?

2 Охарактеризуйте механізм оподаткування.

3 Дайте характеристику класифікації податків, її ознаки.

4 Назвіть види прямих і непрямих податків.

5 Охарактеризуйте сутність податкової системи та її місце в економічній системі держави.

6 Обґрунтуйте наукові основи побудови податкової системи. Податкова концепція А. Лаффера та її значення для побудови науково-обґрунтованої податкової системи держави.

7 Дайте характеристику податкової системи України та основних етапів її становлення.

8 Якими законами та іншими нормативними актами регулюється функціонування податкової системи України?

9 Дайте загальну характеристику Податкового кодексу України, розкрийте його роль в економіці держави.

10 Охарактеризуйте поняття, сутність, завдання і принципи податкової політики.

11 У чому полягають особливості податкової політики України на сучасному етапі реформування економіки?

Тема 7. Бюджет і бюджетна система

1 Охарактеризуйте бюджет як економічну і правову категорію.

2 Дайте загальну характеристику Бюджетного кодексу України, розкрийте його роль в економіці держави.

3 Охарактеризуйте бюджетний устрій та бюджетну систему України і принципи її побудови.

4 У чому полягає бюджетне регулювання і механізм його здійснення?

5 Розкрийте зміст бюджетного процесу і стан його організації в Україні на сучасному етапі.

6 Дайте характеристику касового виконання дохідної і видаткової частин державного і місцевих бюджетів.

7 Охарактеризуйте бюджетні права державних органів законодавчої і виконавчої влади.

Тема 8. Доходи і видатки державного бюджету

1 Охарактеризуйте економічну сутність доходів і видатків бюджету.

2 Дайте характеристику доходів Державного бюджету України, загального і спеціального фондів Державного бюджету України.

3 Розкрийте зміст фінансування Державного бюджету України за типом боргового зобов'язання.

4 Охарактеризуйте видатки та кредитування загального фонду Державного бюджету України.

5 Охарактеризуйте видатки спеціального фонду Державного бюджету України.

6 Дайте характеристику міжбюджетних взаємовідносин в Україні.

7 Охарактеризуйте розмежування видатків бюджету між державним та місцевими бюджетами.

8 Охарактеризуйте взаємовідносини Державного бюджету України з бюджетами Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя.

9 Дайте характеристику механізму планування і фінансування за державним бюджетом видатків на соціальний захист населення, заклади соціально-культурної сфери, народне господарство, оборону і державне управління.

10 Охарактеризуйте проблему дефіциту державного бюджету: поняття, причини виникнення і джерела його покриття.

Тема 9. Місцеві фінанси

1 Розкрийте суть місцевих фінансів, їх склад і роль у здійсненні політики зміцнення економічної самостійності адміністративно-територіальних формувань в умовах ринкових відносин.

2 Якими фінансовими ресурсами розпоряджаються органи місцевого самоврядування?

3 Розкрийте склад і структуру доходів і видатків місцевих бюджетів.

4 Дайте характеристику механізму планування і фінансування видатків по місцевих бюджетах.

5 Розкрийте зміст фінансів суб'єктів господарювання комунальної форми власності (комунальних підприємств).

Тема 10. Державні цільові фонди

1 Обґрунтуйте необхідність створення та призначення державних цільових фондів.

2 Охарактеризуйте принципи організації державних цільових фондів та їх значення для забезпечення системи соціального страхування.

3 Охарактеризуйте джерела формування доходів і напрямки видатків Пенсійного фонду; Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності; Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття; Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві.

Тема 11. Державний кредит і державний борг

1 Охарактеризуйте соціально-економічну сутність державного кредиту, його роль у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави та в покритті бюджетного дефіциту.

2 Перелічіть форми державного внутрішнього і зовнішнього кредиту і дайте їм характеристику.

3 Розкрийте поняття державного боргу і джерела його погашення.

4 Які є форми управління державним боргом?

5 У чому полягає сутність і складність вирішення проблеми покриття внутрішнього і зовнішнього державного боргу в Україні у період формування ринкових відносин, а також проблеми так званого «нульового» варіанта в покритті зовнішнього державного боргу колишнього СРСР?

Тема 12. Страхування і страховий ринок

1 Охарактеризуйте соціально-економічну сутність, об'єктивну необхідність і роль майнового та особистого страхування у забезпеченні безперервності суспільного виробництва.

2 Які форми і методи страхового захисту, система страхових фондів, принципи обов'язкового і добровільного страхування?

3 Охарактеризуйте класифікацію страхування за об'єктами і за ознакою ризику.

4 Розкрийте поняття страхової послуги як елемента страхового ринку.

5 Охарактеризуйте сутність, умови, види, форми і роль страхування:

- а) майна юридичних і фізичних осіб;
- б) особистого;
- в) кредитних і фінансових ризиків;
- г) медичного;
- д) цивільної відповідальності;
- е) екологічного;
- ж) перестрахування.

6 Дайте характеристику фінансових відносин страхових компаній.

7 Що ви розумієте під поняттям «страховий ринок» і його організаційною структурою?

8 Розкрийте зміст державного нагляду за страховою діяльністю в Україні.

9 Який стан розвитку страхового ринку в Україні на сучасному етапі?

Тема 13. Фінансовий ринок

1 У чому полягає сутність фінансового ринку і його роль у мобілізації і розподілі фінансових ресурсів?

2 Охарактеризуйте класифікацію фінансових ринків.

3 Які ви знаєте цінні папери? Дайте їм характеристику.

4 Що ви знаєте про правове регулювання фінансового ринку?

5 Дайте характеристику змісту і складу інфраструктури фінансового ринку.

6 Охарактеризуйте природу і роль фінансових інститутів в економіці.

7 Що ви знаєте про ризик і ціну капіталу?

8 Які ви знаєте фінансові інструменти грошового ринку як складової фінансового ринку?

9 Розкрийте зміст ринку капіталів (фондового ринку).

10 Розкрийте сутність, основи організації і діяльності фондової біржі.

11 Чим зумовлена необхідність державного регулювання ринку цінних паперів і якими методами воно здійснюється в Україні?

12 Охарактеризуйте сучасний стан і перспективи розвитку фінансового ринку в Україні.

Тема 14 Міжнародні фінанси

1 Розкрийте сутність, призначення і роль міжнародних фінансів.

2 Охарактеризуйте світові фінансові потоки.

3 У чому полягає сутність міжнародної фінансової інтеграції та її впливу на фінансові інтереси країн і регіонів.

4 Назвіть міжнародні фінансові інституції та охарактеризуйте їх завдання, сфери діяльності, формування капіталів та ресурсів.

5 Охарактеризуйте співпрацю України з міжнародними фінансовими інституціями.

6 Дайте характеристику міжнародному фінансовому ринку і його окремим складовим підсистемам: міжнародному ринку грошей (валютний ринок); міжнародному ринку кредитних ресурсів; міжнародному ринку цінних паперів.

7 Охарактеризуйте міжнародні розрахунки, їх державне регулювання і вплив на фінансово-економічний стан держави.

5 МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Відповідно до навчального плану з дисципліни «Фінанси» для студентів передбачається позааудиторна самостійна робота, яка є важливою формою оволодіння матеріалом та відповідним чином сприяє поглибленню знань за темами.

Для більш ефективної організації самостійної роботи студентам рекомендується користуватися такими ресурсами:

- науково-технічна бібліотека УкрДУЗТ (Харків, пл. Фейєрбаха, 7);
- медіатека УкрДУЗТ (Харків, пл. Фейєрбаха, 7);
- ХДНБ ім. В.Г. Короленка (Харків, пров. Короленка, 18);
- сайт Верховної Ради України (rada.gov.ua) – Конституція України, база даних нормативно-правових актів, законопроекти (zakon.rada.gov.ua);
- сайт Міністерства фінансів України (www.minfin.gov.ua);
- сайт Рахункової палати Верховної Ради України (www.ac-rada.gov.ua).

Студентам рекомендується також при організації самостійної роботи спиратися на видані в УкрДАЗТ методичні вказівки, електронні версії яких містяться у базі даних комп'ютерного класу кафедри «Фінанси».

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1 Шляхи перебудови фінансових відносин у період формування ринкової економіки України.

2 Роль фінансової системи у забезпеченні фінансової стабілізації.

3 Фінансовий механізм, його складові елементи і загальна характеристика.

4 Удосконалення фінансового механізму в Україні у період формування ринкової економіки.

5 Державний фінансовий контроль і його роль у забезпеченні фінансової дисципліни.

6 Податкова політика на сучасному етапі.

7 Податкова система на сучасному етапі.

8 Наукові основи побудови податкової системи держави з ринковою економікою.

9 Оцінка податкового законодавства України на сучасному етапі.

10 Організація податкової служби і контрольної роботи в Україні.

11 Переваги і недоліки системи прямого оподаткування.

12 Переваги і недоліки системи непрямого оподаткування.

13 Оподаткування прибутку підприємств та організацій.

14 Проблеми акцизного оподаткування підприємств.

15 Вплив прибуткового оподаткування на заощадження громадян.

16 Роль місцевих податків у податковій системі України.

17 Проблеми вдосконалення місцевого оподаткування в Україні.

18 Необхідність, зміст і роль бюджету в Україні.

19 Реформування міжбюджетних відносин.

20 Бюджетний дефіцит: причини, наслідки, методи управління.

21 Бюджетна політика у галузі державних фінансів.

22 Державний борг України: сучасний стан та перспективи його скорочення.

23 Зовнішній державний борг у країнах з перехідною економікою.

24 Державне регулювання фінансового ринку в Україні.

25 Фондовий ринок в Україні: сучасний стан, перспективи розвитку.

26 Біржовий та позабіржовий ринок паперів в Україні.

27 Стимулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

28 Медичне страхування в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку.

29 Фінансове забезпечення економічного та соціального розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

ПІДГОТОВКА ТА ПРЕЗЕНТАЦІЯ РЕФЕРАТУ

Підготовку до написання реферату починають з вибору теми. Студентам надається право самостійно вибрати тему з проблематики, визначеної кафедрою фінансів, а також запропонувати свою тему. У такому разі вибрана тема має бути узгоджена з викладачем, який проводить семінарські заняття.

Літературні джерела студент підбирає самостійно. Роботу з літературою потрібно починати зі складання повного списку книг, статей, нормативних документів з обов'язковим посиленням на джерело. Для підготовки реферату рекомендується використовувати каталог періодичних видань, довідників і нормативних матеріалів. Найбільша кількість публікацій з фінансових питань міститься у журналах «Фінанси України», «Економіка України», «Фінансова тема», «Економічний часопис», а також у газетах «Голос України», «Урядовий кур'єр», «Бізнес», «Галицькі контракти» та ін. Законодавчі акти публікуються у «Відомостях Верховної Ради України» та інших періодичних виданнях.

Зміст роботи треба викладати стисло, лаконічно, не припускаючи повторень та непотрібних відступів від теми.

Текст реферату має бути написаний чітким, розбірливим почерком без пропусків та скорочень слів або надрукований на машинці чи набраний на комп'ютері. Загальний обсяг — не більше семи сторінок. Текст роботи слід писати тільки на одній сторінці стандартного аркуша та розміщувати таким чином, щоб залишалися поля по 25 мм з кожного боку. Номери сторінок проставляються у верхньому правому кутку або посередині сторінки згори чи знизу. Титульний аркуш вважається першою сторінкою і номер на ньому не ставиться.

Наприкінці реферату оформляють список використаної літератури.

Презентація реферату проходить на семінарському занятті, де розглядається дана тема. Доповідь з реферату не повинна перевищувати 7—10 хв.

Самостійна робота

Тема	Кількість годин
1 Сутність фінансів, їх функції і роль	16
2 Фінансова система	14
3 Фінансова політика і фінансовий механізм	16
4 Фінанси господарських суб'єктів	12
5 Державні фінанси	10
6 Податки і податкова система	38
7 Бюджет і бюджетна система	20
8 Доходи і видатки державного бюджету	18
9 Місцеві фінанси	15
10 Державні цільові фонди	12
11 Державний кредит і державний борг	14
12 Страхування і страховий ринок	10
13 Фінансовий ринок	15
14 Міжнародні фінанси	10
Разом	220

Список літератури

- 1 Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
- 2 Податковий кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
- 3 Про страхування [Електронний ресурс]: закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.
- 4 Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» [Електронний ресурс]: закон України від 26.06.1997 р. № 400/97-ВР – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/400/97-вр>
- 5 Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва [Електронний ресурс]: указ Президента України від 03.07.1998 р. № 727/98 – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/727/98>
- 6 Василик О.Д. Теорія фінансів: Підручник. — К.: НІОС, 2000. – 250 с.
- 7 Василик О.Д. Державні фінанси України: Навч. посібник. — К.: Вища шк., 1997. – 212 с.
- 8 Спіфанов А.О., Сало І.В., Д'яконова І.І. Бюджет і фінансова політика України: Навч. посібник. — К.: Наук. думка, 1997. – 304 с.
- 9 Кравченко В.І. Місцеві фінанси України: Навч. посібник. — К.: Знання, 1999. – 457 с.
- 10 Романенко О.Р., Огородник С.Я., Зязюн М.С. Фінанси: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2003. – 386 с.
- 11 Финансы: Учебник / Под ред. М.В. Романовского, О.В. Врублевской, Б.М. Сабанти. — М.: Перспектива: Юрайт, 2001. – 504 с.
- 12 Боди Зви, Мертон Роберт. Финансы: Учеб. пособие / Пер. с англ. — М.: Вильямс, 2000. – 584 с.
- 13 Косолапов А.Г. Фінансові методи стимулювання ринкових перетворень в Україні. — К.: Знання, 2000. – 326 с.
- 14 Луніна І.О. Державні фінанси України в перехідний період / НАН України, Інститут економічного прогнозування. — К., 2000. – 286 с.
- 15 Шарль Бланкарт. Державні фінанси в умовах демократії. Вступ до фінансової науки / За наук. ред. В.М. Федосова. — К.: Либідь, 2000. – 505 с.